

**SANSKRIT
PAPER-III
OCT-11/07**

Signature of Invigilators

1. ....

2. ....

Name of the Areas/Section (if any).....

Time Allowed : 2-1/2 hours]

Roll No.
(In figures as in Admit Card)

Roll. No. ....

(in words)

[Maximum Marks : 200

Instructions for the Candidates

1. Write your Roll Number in the space provided on the top of this page.
2. Write name of your Elective/Section if any.
3. Answer to short answer/essay type questions are to be written in the space provided below each question or after the questions in test booklet itself. No additional sheets are to be used.
4. Read instructions given inside carefully.
5. Last page is attached at the end of the test booklet for rough work.
6. If you write your name or put any special mark on any part of the test booklet which may disclose in any way your identity, you will render yourself liable to disqualification.
7. Use of calculator or any other Electronic Devices is prohibited.
8. There is no negative marking.
9. You should return the test booklet to the invigilator at the end of the examination and should not carry any paper outside the examination hall.

परीक्षार्थींओ माटे सूचनाओ :

1. आ पृष्ठना उपला भाजे आपेली जग्यामां तमारी कमांक संख्या (रोल नंबर) लखो.
2. तमे जे विकल्पनां उत्तर आपो तेनां स्पष्ट निर्देश करो.
3. हुंकांघके निबंध प्रकारना प्रश्नांना उत्तर दरेक प्रश्ननी नीचे आपेली जग्यामां ज लखो. वधाराना कोठे काजलनां उपयोग करशो नही.
4. अंदर आपेली सूचनाओ ध्यानथी वांचो.
5. आ उत्तर पोथीमां अंते आपेलुं पृष्ठ काया काम माटे छे.
6. आ उत्तर पोथीमां कयांघ पक्ष तमारी ओणज करावी दे अेवी रीते तमारुं नामके कोठे थोककस निशानी करी छशे तो तमने आ परीक्षा माटे गेर लायक गणवामां आवशे.
7. केलकयुलेटर अथवा इलेक्ट्रोनिकस साधनांनो उपयोग करवो नही.
8. नकारात्मक गुणांक पद्धति नथी.
9. प्रश्नपत्र लमाथे रडे अेटले आ उत्तर पोथी तमारा निरीक्षकने आपी देवी. परीक्षाभंडनी बहार कोठे पक्ष प्रश्नपत्र लथे जसुं नही.

**FOR OFFICE USE ONLY
MARKS OBTAINED**

Question Number	Marks Obtained	Question Number	Marks Obtained
1.		11.	
2.		12.	
3.		13.	
4.		14.	
5.		15.	
6.		16.	
7.		17.	
8.		18.	
9.		19.	
10.			

Total Marks obtained .....

Signature of the co-ordinator .....

(Evaluation)

SEAL

SANSKRIT

PAPER-III

सूचना : अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारो विभागाः सन्ति । सर्वेषामपि विभागानां सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः ।
संस्कृतभाषायाम् एव सर्वाणि उत्तराणि लिखन्तु ।

विभागः I

1. अधोलिखितेषु यथेच्छं कमप्येकं विषयमाश्रित्य पञ्चशतपरिमितैरेव वचोभिः संस्कृतभाषया निबन्धो
लेखनीयः - 20
- (A) उद्योगिनं पुरुषसिंहमुपैति लक्ष्मीः।
(B) माघे सन्ति त्रयो गुणाः।
(C) सर्वे गुणाः काञ्चनमाश्रयन्ते।
(D) सर्वदेवमयी धेनुः।

2. अधोलिखितेषु यथेच्छं कमप्येकं विषयमाश्रित्य पञ्चशतपरिमितैरेव वचोभिः संस्कृतभाषया निबन्धो लेखनीयः –

20

- (A) वाग्भूषणं भूषणम्।
- (B) रसो वै सः।
- (C) धर्मो रक्षति रक्षितः।
- (D) राष्ट्रिया संहतिः।

विभाग: II

यथेच्छं कस्यापि एकस्य वर्गस्य सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः । त्रिशतसंख्याकैः शब्दैः प्रत्येकः प्रश्नः समाधेयः । [3×15=45]

वर्ग: I

3. उषःसूक्तस्य काव्यसौन्दर्यं विवृणुत ।
4. 'तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु'—उक्तिमिमां विवेचयत ।
5. 'तास्त्रिविधा ऋचः'—यास्कानुसारं स्पष्टयत ।

वर्ग: II

3. वाक्यपदीयमनुसृत्य शब्दार्थयोः सम्बन्धः प्रतिपादनीयः ।
4. अन्यपदार्थप्रधानस्य समासस्य सोदाहरणं विवेचनं कुरुत ।
5. "षडैते पाठकाधमाः" इति पाणिनीयशिक्षामनुसृत्य विवृणुत ।

वर्ग: III

3. शाङ्करभाष्यदिशा 'अथ' शब्दस्य विवेचनं कुरुत ।
4. न्यायसिद्धान्तमुक्तावल्यानुसारमनुमानं व्याख्याय तत्रकारान् विशदीकुरुत ।
5. जैनमतानुसारेण अनेकान्तवादस्य निरूपणं कुरुत ।

वर्ग: IV

3. 'स्याद्वाचको लाक्षणिकः शब्दोऽत्र व्यञ्जकस्त्रिधा ।
वाच्यादयस्तदर्थाः स्युः तात्पर्यार्थोऽपि केषुचित् ॥'
—मम्मटोक्तदिशा अस्युः कारिकायाः व्याख्या विधेया ।

4. कुन्तकाभिमतं काव्यस्वरूपं निरूपयत।
5. काव्यमीमांसामनुसृत्य काव्यपुरुषस्य स्वरूपं निरूपयत।

वर्ग: V

3. गुप्तकालीनायाः ब्राह्मीलिपेः वैशिष्ट्यं निरूपयत।
4. रुद्रदाम्नो गिरनारशिलालेखस्य प्रतिपाद्यमुपस्थापयत।
5. मिहिरकुलस्य ग्वालियराभिलेखस्य ऐतिहासिकमहत्त्वमुपस्थापयत।

प्र. सं. 3. वर्ग: .....

प्र. सं. 4. वर्ग: .....

प्र. सं. 5. वर्ग: .....

विभाग: III

सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः । पञ्चाशत्परिमितैः शब्दैः प्रत्येकः प्रश्नः समाधेयः । [9×10=90]

6. इन्द्रसूक्तानुसारेण इन्द्रदेवतायाः वैशिष्ट्यानि प्रतिपादयत ।

7. बृहदारण्यकोपनिषदिशा याज्ञवल्क्य-मैत्रेयीसंवादस्य स्वारस्यं स्पष्टयत ।

8. निरुक्तमाश्रित्य अधस्तनशब्दयोः निर्वचनं कुरुत।

(1) आचार्यः।

(2) निघण्टुः।

9. 'उपपदविभक्तेः कारकविभक्तिर्बलीयसी' इति उक्तिः विवेचनीया।

10. अर्थसङ्ग्रहदिशा शाब्दीभावनायाः स्वरूपमुपस्थापयत।

11. 'पुराणं पञ्चलक्षणम्'—उक्तिमिमां विवृणुत।

12. याज्ञवल्क्यस्मृतिमनुसृत्य दायव्यवस्थामुपस्थापयत ।

13. रससूत्रविमर्शो भट्टनायकमतमुपस्थापयत ।

14. तर्कभाषामनुसृत्य परार्थानुमानं प्रतिपादयत।

प्रमाणस्य लक्षणं यत् तत्र प्रमाणं
प्रमाणं तत्र प्रमाणं तत्र प्रमाणं
प्रमाणं तत्र प्रमाणं तत्र प्रमाणं
प्रमाणं तत्र प्रमाणं तत्र प्रमाणं
प्रमाणं तत्र प्रमाणं तत्र प्रमाणं

विभाग: IV

अधस्तनमवतरणमाश्रित्य सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः । प्रत्येकः प्रश्नः त्रिंशत्परिमितैः शब्दैः

समाधेयः —

[5×5=25]

सोऽहमाजन्मशुद्धानामाफलोदयकर्मणाम्।

आसमुद्रक्षितीशानामानाकरथवर्त्मनाम् ॥

यथाविधिहुताग्नीनां यथाकामार्चितार्थिनाम्।

यथापराधदण्डानां यथाकालप्रबोधिनाम् ॥

त्यागाय संभृतार्थानां सत्याय मितभाषिणाम्।

यशसे विजिगीषूणां प्रजायै गृहमेधिनाम् ॥

शैशवेऽभ्यस्तविद्यानां यौवने विषयैषिणाम् ।
वाङ्मके मुनिवृत्तीनां योगेनान्ते तनुत्यजाम् ॥
रघूणामन्वयं वक्ष्ये तनुवाग्विभवोऽपि सन् ।
तद्गुणैः कर्णमागत्य चापलाय प्रचोदितः ॥

15. वर्णनीयरघुवंशे कवेः गतिः कीदृशी ?

16. रघूणामन्वयः कीदृशः ?

17. 'यथाविधिहुताग्नीनाम्' इत्यस्मिन् पदे चतुर्भिः विशेषणैः कवेः विवक्षितार्थः प्रतिपादनीयः।

18. शैशवे, यौवने वार्द्धके च रघुवंशीनां वृत्तिः कीदृशी ?

19. महाकविः कालिदासः रघूणां वंशवर्णने कथं प्रेरितः ?

ROUGH WORK

SEAL